

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи

_____ Н. І. Василькова

5 вересня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

освітня програма Мова і література (англійська);

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 «Філологія»

035.01 українська мова та література

освітня програма Українська мова і література

Робоча програма навчальної нормативної дисципліни «Старослов'янська мова» для студентів галузі знань

01 Освіта/ Педагогіка спеціальності 014 «Середня освіта» 014.01 Середня освіта (Українська мова і література); Мова і література (англійська);

03 Гуманітарні науки спеціальності 035 «Філологія» 035.01 українська мова та література.

Розробник: Баденкова Вікторія Миколаївна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент _____
(Баденкова В. М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (Філатова О. С.)

«29» серпня 2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	035 «Філологія»		
Індивідуальне науково-дослідне завдання: аналіз старослов'янського тексту	035.01 українська мова та література	<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	
<i>Семестр</i>			
IV-й			
Загальна кількість годин – 120 год.		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 4 год.	Ступінь бакалавра		14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
			26 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
			80 год.
	Вид контролю: екзамен		

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
	014 «Середня освіта»		
Індивідуальне науково-дослідне завдання: аналіз старослов'янського тексту	014.01 Середня освіта (Українська мова і література). Мова і література (англійська)	<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	
Загальна кількість годин – 90 год.		<i>Семестр</i>	
		IV-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 4 год.	Ступінь бакалавра	<i>Лекції</i>	
			14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
			26 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
			50 год.
		Вид контролю: екзамен	

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 40 год. – аудиторні заняття, 50 год. – самостійна робота (43% ~ 57%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу: закласти основи загального філологічного розвитку студентів, показати історичну перспективу розвитку системи старослов'янської мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами.

Завдання курсу:

- визначити місце дисципліни в системі підготовки студентів-філологів, її узагальнений характер та практичне значення;
- ознайомити студентів із найбільш актуальними проблемами славістики;
- розширити уявлення про історію слов'янської писемності та культури;
- розглянути звукову систему старослов'янської мови в її історичному розвитку;
- допомогти правильно розуміти морфологічні явища та зміни в праслов'янській мові та старослов'янській мові;
- сформувані основні навички аналізу давніх текстів;
- навчити студентів читати, розуміти та вміти аналізувати старослов'янські тексти;
- показати студентам історичну перспективу розвитку системи української мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами.

Передумови для вивчення дисципліни: «Методологія наукових досліджень», «Загальне мовознавство», «Сучасна українська літературна мова».

Результати навчання:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства;
- здатність демонструвати знання сучасної наукової парадигми в галузі філології та динаміки її розвитку;
- володіння класичними мовами (старослов'янська мова) в обсязі, необхідному для формування філологічної компетентності фахівця;
- уміти використовувати професійно профільовані знання для аналізу і інтерпретації художнього, наукового тексту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальні компетентності:

1. Здатність до навчання.
2. Здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.
3. Здатність до аналізу і синтезу.

4. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
5. Здатність застосовувати знання на практиці.

II. Фахові компетентності:

1. Розуміння найбільш актуальних проблем славістики.
2. Володіння основами старослов'янської мови в контексті історії інших слов'янських та індоєвропейських мов.
3. Знання історії слов'янської писемності, зокрема історії виникнення старослов'янських азбук.
4. Знання фонетичної та граматичної системи старослов'янської мови в її історичному розвитку.
5. Володіння вміннями читання, розуміння та методами аналізу старослов'янських текстів.
6. Здатність оперувати основними поняттями курсу та історико-лінгвістичною термінологією.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Вступ

Тема 1. Вступ.

Походження слов'ян. Близькість між слов'янськими мовами як найважливіша умова розповсюдження старослов'янської мови в слов'янському світі.

Питання про етногенез слов'ян. Історичні відомості про слов'ян. Проблеми слов'янської прабатьківщини. Розселення слов'янських племен у I тис. н. е.

Поняття про старослов'янську мову. Класифікація слов'янських мов. Слов'янські народи та їх мови. З історії дослідження старослов'янської мови. Поняття про старослов'янську мову, її значення для розвитку культури та пізнання історії мов слов'янського світу. Старослов'янська мова – найдавніша слов'янська писемно-літературна мова. Лінгвістичне значення вивчення старослов'янської мови.

Тема 2. Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності. Етапи становлення і розвитку слов'янського письма. Джерела свідчень про дохристиянське походження письма. Проблема існування письма у слов'ян в докирило-мефодіївський період.

Суспільно-історичні та культурні передумови виникнення писемності у слов'ян IX ст.. Моравська місія і діяльність великих слов'янських просвітителів Костянтина (Кирила) та Мефодія по впровадженню старослов'янської мови у богослужінні. Діяльність учнів і послідовників братів. Слов'янські писемні школи IX–XI ст.

Найважливіші пам'ятки старослов'янського письма, їх класифікація і характеристика. Культура письма та оформлення рукописів. Питання про генетичні зв'язки кирилиці та глаголиці. Питання про народну основу старослов'янської мови. З історії дослідження старослов'янської мови.

Кредит 2. Графіка. Фонетика старослов'янської мови

Тема 3. Давньослов'янські азбуки: кирилиця та глаголиця, їх спільні і відмінні риси. Числове та звукове значення букв кирилиці. Нарядкові знаки в азбуках.

Фонетична система старослов'янської мови II пол. IX ст. Фонетична структура складу. Голосні звуки старослов'янської мови /фізіологічна класифікація голосних звуків, голосні звуки повного та неповного творення, сильна та слабка позиція редукованих, носові голосні звуки, голосні звуки на початку слова/.

Тема 4. Приголосні звуки старослов'янської мови. Класифікація приголосних за твердістю/м'якістю. Складотворчі звуки *л, р*, їх позначення в старослов'янських пам'ятках.

Класифікація голосних та приголосних фонем старослов'янської мови IX ст.

Кредит 3. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні

Тема 5. Генетичний зв'язок системи приголосних звуків старослов'янської мови з індоєвропейською та праслов'янською. Періодизація розвитку слов'янських мов. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні. Характеристика основних особливостей індоєвропейської та праслов'янської мов. Праслов'янська мова як основа сучасних слов'янських мов.

Система голосних звуків праслов'янської мови. Походження старослов'янських голосних звуків. Голосні звуки монофтонгічного походження. Монофтонгізація праслов'янських дифтонгів.

Тенденція до наростаючої звучності складів та звукові процеси, пов'язані з дією закону відкритого складу (асимілятивно-дисимілятивні процеси; найдавніші спрощення груп приголосних; явища кінця і початку слова).

Тема 6. Фонетичні зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму. Закон складового сингармонізму та зміни, пов'язані з його дією. 1 палаталізація задньоязикових приголосних. 2 палаталізація **g, *k, *ch*, її результати. 3 палаталізація **g, *k, *ch*, її особливості.

Зміни приголосних і груп приголосних під впливом *j*. Доля сполучень сонорних з **j*. Сполучення “губний + **j*“ у слов'янських мовах. Доля сполучень “**d, *t + *j*“. Сполучення груп приголосних з **j*. Зміна сполучень **sj, *zj*. Зміни **kt, *gt*, перед голосним переднього ряду *i, ь*. Зміни голосних після *j* та м'яких приголосних.

Найдавніші чергування голосних.

Пізніші звукові процеси, відображені в пам'ятках кінця X-XI століть. Наслідки занепаду редукованих. Процеси, не пов'язані з занепадом редукованих.

Кредит 4. Характеристика граматичної системи старослов'янської мови.

Тема 7. Загальна характеристика морфологічної системи. Іменник як самостійна частина мови. Граматичні категорії. Поняття про суфікси-детермінативи; поділ за типами відмінювання (за давніми основами). Морфологічний аналіз іменників у тексті.

Тема 8. Характеристика займенника як частини мови. Розряди займенників за значенням. Історія вказівних займенників. Особливості відмінювання займенників різних розрядів. Морфологічний аналіз займенників та іменників у тексті.

Прикметник. Розряди за значенням та їх творення. Поняття про іменні та займенникові (короткі та повні форми) прикметники, їх творення та відмінювання. Творення ступенів порівняння прикметників у старослов'янській мові.

Тема 9. Числівник. Творення та відмінювання кількісних та порядкових числівників.

Дієслово як самостійна частина мови. Характеристика основних граматичних категорій дієслова у старослов'янській мові (способу, часу, виду, особи, стану та ін.).

Дві дієслівні основи (теперішнього часу та інфінітиву). Розрізнення дієслівних класів у старослов'янській мові. Дієслівні форми теперішнього часу (особливості атематичного і тематичного дієвідмінювання). Характеристика форм майбутнього часу у старослов'янській мові. Абсолютний і відносний майбутній час. Проста і складена форма майбутнього часу.

Форми минулого часу дієслова. Прості і складені форми минулого часу (аорист, імперфект, перфект, плюсквамперфект). Сигматичний і асигматичний аорист. Творення форм аориста від різних дієслівних основ. Форми імперфекта у старослов'янській мові. Складені форми минулого часу (перфект і плюсквамперфект). Їх будова та значення.

Форми умовного способу в старослов'янській мові. Наказовий спосіб дієслів.

Характеристика іменних форм дієслів (інфінітив, дієприкметник, дієприслівник

Тема 10. Невідмінювані частини мови. Прислівник. Службові частини мови (сполучник, частка). Вигук.

Тема 11. Синтаксис. Типи простих речень у старослов'янській мові (двоскладні і односкладні). Просте ускладнене речення. Головні і другорядні члени речення. Вираження підмета і присудка у старослов'янській мові. Конструкції з подвійними відмінками. Зворот «давальний самостійний» та особливості його перекладу українською мовою. Складні речення у старослов'янській мові, їх типи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	інд.	сп
1	2	3	4	5	6
Кредит 1. Вступ					
Тема 1. Вступ. Поняття про старослов'янську мову. Класифікація слов'янських мов. Походження слов'ян.	18	2	2		14
Тема 2. Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності. Графіка.	12	2	2		8
	30	4	4		22
Кредит 2. Графіка. Фонетика старослов'янської мови					
Тема 1. Графіка. Фонетична система старослов'янської мови II пол. IX ст. Голосні звуки	18	2	4		12
Тема 2. Приголосні звуки старослов'янської мови	12		2		10
	30	2	6		22
Кредит 3. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні					
Тема 1. Генетичний зв'язок системи приголосних звуків старослов'янської мови з індоєвропейською та праслов'янською	14	2	4		8

Тема 2. Фонетичні зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму.	16	2	6		8
	30	4	10		16
Кредит 4. Характеристика граматичної системи старослов'янської мови					
Тема 1. Загальна характеристика морфологічної системи. Іменник як самостійна частина мови.	8	2	2		4
Тема 2. Характеристика займенника як частини мови. Прикметник.	6		2		4
Тема 3. Числівник. Дієслово як самостійна частина мови. Форми часу і способу дієслова.	8	2	2		4
Тема 4. Невідмінювані частини мови.	4				4
Тема 5. Синтаксис.	4				4
	30	4	6		20
Усього годин:	120	14	26		80

6.1. Теми семінарського заняття (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Вступ	
1	Вступ. Поняття про старослов'янську мову. Класифікація слов'янських мов.	2

Теми практичних занять (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Вступ	
1	Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності.	2
	Кредит 2. Графіка. Фонетика старослов'янської мови	
2-3	Графіка. Фонетична система старослов'янської мови II пол. IX ст.	4
4	Приголосні звуки старослов'янської мови	2
	Кредит 3. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні	
5-6	Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні	4
7-8	Фонетичні зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму.	4
9	Корекція знань та умінь студентів. Контрольна робота	2

Кредит 4. Характеристика граматичної системи старослов'янської мови		
10	Загальна характеристика морфологічної системи. Іменник як самостійна частина мови.	2
11	Характеристика займенника як частини мови. Прикметник.	2
12	Числівник. Дієслово як самостійна частина мови. Форми часу і способу дієслова. Контрольна робота	2
Разом:		26

8.1. Самостійна робота (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Вступ		
1	Класифікація слов'янських мов. Проблема етногенезу слов'ян: підготовка рефератів, виконання вправ і завдань.	14
2	Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності: підготовка до читання та аналізу тексту, укладання тез матеріалів із книги М. Н. Тихомирова, А. В. Муравйова "Русская палеография" із посібника А. Є. Супруна, О. М. Калюти (с. 259-268); опрацювати питання (пис.) «Теорії про народну основу ст.сл. мови».	8
Кредит 2. Графіка. Фонетика старослов'янської мови		
3	Графіка. Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності: виконання вправ і завдань на визначення звукового та числового значення букв кирилиці.	6
4	Фонетична система старослов'янської мови II пол. IX ст.: визначення співвідношень між буквами та звуками старослов'янської мови: голосні.	6
5	Приголосні звуки старослов'янської мови; фонетичний аналіз тексту – розбір 5 слів	10
Кредит 3. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні		
6	Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні: робота в зошиті для самостійної роботи, виконання вправ і завдань.	8
7	Фонетичні зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму: визначення в тексті слів, у яких відбулися зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму (1-3 палаталізації задньоязикових приголосних), виявлення змін приголосних і груп приголосних під впливом <i>j</i> .	8
Кредит 4. Характеристика граматичної системи старослов'янської мови		

8	Загальна характеристика морфологічної системи. Іменник як самостійна частина мови: морфологічний аналіз тексту – розбір 5 іменників, виготовлення таблиць парадигм відмінювання іменників.	4
9	Характеристика займенника як частини мови. Прикметник: морфологічний аналіз тексту – розбір 5 займенників та 5 прикметників.	4
10	Числівник: морфологічний аналіз 5 слів.	2
11	Дієслово як самостійна частина мови: морфологічний аналіз 5 слів різних форм часу і способу дієслова.	2
12	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу з теми: Невідмінювані частини мови.	4
13	Укладання тез із теми: Синтаксис старослов'янської мови.	4
Разом:		80

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання:

аналіз старослов'янського тексту

1. Переписати текст / за збірником Стеценка А.Н. Хрестоматія по старославянському язюку: Учебное пособие. – М.: Просвещение, 1984/, уміти його прочитати та перекласти українською мовою. Охарактеризувати пам'ятку, уривок із якої аналізується.

2. Графічний аналіз:

- виписати слова з різними буквами-лігатурами;
- визначити звукове значення йотованих букв;
- виявити, як позначені числа;
- знайти діакритичні знаки в тексті, пояснити їх функцію.

3. Фонетичний аналіз:

3.1 Зробити повний фонетичний аналіз 5-6 слів.

3.2 Виявити у словах фонетичні зміни, які відбулися внаслідок занепаду редукованих, або зміни пізнішого періоду, не зумовлені долею редукованих.

3.2 Виписати приклади на сильну та слабку позиції редукованих ь та ъ, голосні ы та и повного творення та редуковані;

- визначити слова зі складотворчими сонорними;
- навести приклади слів з I, II, III перехідними пом'якшеннями,
- подати приклади слів із пом'якшеннями приголосних та їх змінами під впливом давнього /j/;
- з'ясувати, чи є в уривкові приклади слів зі зміною груп приголосних у результаті спрощення;
- навести приклади слів із чергуваннями голосних, дати історичний коментар.

4. Морфологічний аналіз /по 3-4 слова різних форм різних частин мови/:

- виписати іменники, визначити рід, число, відмінок, тип та варіант відмінювання;
- знайти займенники, визначити їх граматичні категорії: розряд, рід, число, відмінок, тип відмінювання;
- виписати прикметники та визначити ступінь порівняння, форму (повну та коротку), тип та варіант відмінювання, рід, число, відмінок;

- визначити числівники, їх розряди за значенням та творенням, число, відмінок, особливості сполучення з іменниками;
- виявити типи дієслів, суфікси основ; основу, клас, вид, число, особу; указати тип та варіант дієвідмінювання:
  - проаналізувати дієслова в формі аориста (особа, число, тип основи);
  - проаналізувати дієслова в формі перфекта та плюсквамперфекта;
  - розглянути форми теперішнього та майбутнього часів.
- розглянути інші частини мови.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Відповідно розподіл балів, які отримують студенти за 4 крд.

Поточне тестування та самостійна робота						Контрольна робота	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
20	20	20	20	10	10	37	40/ 160	До 240/ 400
Поточне тестування та самостійна робота						37		
T7	T8	T9	T10	T11				
14	12	12	8	10				

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Оцінка «відмінно» виставляється тоді, коли відповідь вважається повною, тобто в ній містяться визначення всіх понять, про які йдеться в питанні, проаналізовано об'єкт аналізу, охарактеризовано його семантичні та структурні ознаки. Відповідь повинна

бути чіткою і послідовною, супроводжуватися достатньою кількістю прикладів зі слов'янських мов.

Оцінка «добре» (4 бали) виставляється, якщо студент у достатній мірі оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти, формулює та обґрунтовує нескладні висновки; може дати порівняльну характеристику мовних явищ, дає визначення поняттям; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; встановлює синхронність подій у межах курсу, але допускає несуттєві неточності; незначні мовні огріхи. У ході відповіді він розкриває питання, проте не завжди наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу.

Оцінка «задовільно» (3 бали) виставляється тоді, коли студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, поверхово і фрагментарно або володіє частиною навчального матеріалу, вміє застосовувати знання у стандартних ситуаціях, та порушує послідовність і логічність викладу думок.

Оцінка «задовільно» (2 бали) виставляється тоді, коли студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, його відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

- чіткий порядок викладу інформації;
- правильність виконання та вміння пояснити;
- вчасне надання роботи на перевірку.

При оцінюванні контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка «відмінно» ставиться за правильне виконання всіх завдань;
- б) оцінка «добре» ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
- в) оцінка «задовільно» ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- г) оцінка «незадовільно» ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Ці оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

- “5” – 35-37 балів;
- “4” – 28-34 бали;
- “3” – 19-27 балів;
- “2” – 1-18 балів.

9. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; специфічні прийоми: фонетичний, граматичний розбори.

11. Методичне забезпечення

1. Баденкова В. М. Старослов'янська мова : Вступ. Фонетика: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв, Іліон, 2017. 140 с. (Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол №20 від 16.05.2017 р.)
2. Баденкова В., Булгакова Т. Лінгводидактичні основи викладання старослов'янської мови у ВНЗ. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острого: Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2013. Вип. 40. С. 169–173.
3. Баденкова В. Роль старослов'янської мови у формуванні української літературної мови. *Актуальні питання розвитку української мови у науковій ретроспекції та перспективі* : матеріали круглого столу до Дня української писемності та мови ; [за заг. ред. Н. В. Коч]. Миколаїв : МНУ, 2012. С. 25–27.
4. Баденкова В. М. Функціонально-семантичні особливості старослов'янізмів у поетичних текстах Дмитра Кременя. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв : Видавництво ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. Вип. 299. Т. 287. С. 10–14. (Фахове видання; журнал розміщений в «Ulrich's Periodical Directory». Індексовано в «Google Scholar»).

12. Рекомендована література

Базова

1. Бернштейн С. Б. Сравнительный очерк грамматики славянских языков. Введение. Фонетика / С. Б. Бернштейн. – М. : Наука, 1981. – 362 с.
2. Беседина-Невзорова В. П. Старославянский язык : учебник / В. П. Беседина-Невзорова. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1962. – 360 с.
3. Біленька-Свистович Л. В. Церковнослов'янська мова : підруч. зі слов.: понад 3500 сл.: навч. посіб / Л. В. Біленька-Свистович, Н. Р. Рибак. – К. : Криниця, 2000. – 334 с. : табл.
4. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наук. думка, 1966. – 596 с.
5. Горшков А. И. Старославянский язык / А. И. Горшков. – 2-е изд. – М. : АСТ, Астрель, 2004. – 142 с.
6. Довбня Л. Е. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Старослов'янська мова» для студентів спеціальності «Українська мова і література»/ Л. Е. Довбня. – Переяслав-Хмельницький : Б. в., 2004. – 36 с.
7. Иванова Т. А. Старославянский язык / Т. А. Иванова. – 4-е изд., испр. и доп. – СПб. : Авалонъ, Издательский дом «Азбука-классика», 2008. – 240 с.
8. Камчатнов А. М. Старославянский язык. Курс лекций / А. М. Камчатнов. – 5-е изд., исправл. и дополн. – М. : Флинта, Наука, 2009. – 220 с.
9. Кондрашов Н. А. Сборник упражнений по старославянскому языку и методические указания по их выполнению: для студентов-заочников I курса фак. рус. яз. и лит. пединститутов/ Н. А. Кондрашов, Л. К. Кузнецова, К. А. Войлова; [под ред. Н. А. Кондрашова]. – М. : Просвещение, 1988. – 143 с.
10. Кондрашов Н. А. Славянские языки : учеб. пособие для студентов филол. спец, пед. ин-тов / Н. А. Кондрашов. – 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Просвещение, 1986. – 239 с.
11. Леута О. І. Старослов'янська мова : Підручник /О. І. Леута. – К. : Вища школа, 2001. – 255 с.
12. Леута О. І. Старослов'янська мова : Збірник вправ і практичних завдань: Навч. посіб. / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К. : Вища школа, 2004. – 199 с.

13. Майборода А. В. Старослов'янська мова : навч. посіб. для вузів / А. В. Майборода. – К. : Вища школа, 1975. – 294 с.
14. Майборода А. В. Старослов'янська мова. Збірник вправ і завдань: навч. посібник / А. В. Майборода, Л. І. Коломієць – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк., 1992. – 166 с. .
15. Мельник Я. Церковнослов'янська мова : навч.-метод. посіб. / Я. Мельник, О. Лазарович – Івано-Франківськ : [б. и.], 2004. – 241 с.
16. Ремнева М. Л. Церковнославянский язык. Грамматика с текстами и словарем / М. Л. Ремнева, В. С. Савельев, И. И. Филичев. – М. : Издательство МГУ, 1999. – 232 с.
17. Станівський М. Ф. Старослов'янська мова : навч. посіб. / М. Ф. Станівський. – К. : Вища школа, 1983. – 264 с.
18. Стеценко А. Н. Хрестоматия по старославянскому языку : учебное пособие: [для студен. пед. ин-тов по спец. №2101 «Рус. яз. и лит.»] / А. Н. Стеценко. – М. : Просвещение, 1984. – 159 с.
19. Супрун А. Е., Калюта А. М. Введение в славянскую филологию; [учеб. пособие для филол. фак. университетов] / А. Е. Супрун, А. М. Калюта. – Минск, 1981. – 432 с.
20. Хабургаев Г. А. Старославянский язык : учеб. пособие / Г. А. Хабургаев . – М. : Просвещение, 1974 . – 432 с.
21. Царалунга І. Б. Використання мультимедійних технологій у викладанні старослов'янської мови [Електронний ресурс] // Проблеми слов'янства PROBL. SLAVONIC STUD. 2009. Вип. 58. – С. 214–220. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ps/2009_58/025.pdf
22. Царалунга І. Б. Старослов'янська мова : [навч. посіб.] / І. Б. Царалунга. – Львів : Новий Світ. – 2000, 2007. – 188 с.
23. Юсип-Якимович Ю. В. Старослов'янська мова: практикум. Навчально-методичний посібник для практичних занять, самостійної роботи студентів філологічного та історичного факультетів / Ю. В. Юсип-Якимович. – Ужгород : Карпати, 2003. – 94 с.

Довідникова література

СЛОВНИКИ

1. Белей Л. Старослов'янсько-український словник [Текст] / Любомир Белей, Олег Белей. – Львів : Свічадо, 2001. – 332 с.
2. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирєв та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1982. – Т. 1 : А – Г. – 1982. – 632 с.
3. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [укл. : Н. С. Родзевич та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1985. – Т. 2 : Д – Копці. – 1985. – 572 с.
4. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирєв та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1989. – Т. 3 : Кора – М. – 1989. – 552 с.
5. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирєв та ін.; ред. тому : В. Т. Коломієць, В. Г. Скляренко та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 4: Н – П. – 2003. – 656 с.

6. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирєв та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2006. – Т. 5: Р – Т. – 2006. – 704 с.
7. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / [укл. : Г. П. Півторак та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2012. – Т. 6: У – Я:– 2012. – 568 с.
8. Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд ; [под ред. О. Н. Трубачева]. – Вып. 1 – 24. – М., 1974 – 1997.
9. Короткий старослов'янсько-український словник: Посібник для студентів-заочників / Склав М. Охріменко. – Вінниця, 1957. – 86 с.
10. Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник укр. мови [за ред. Ю. Мулика-Луцика]. – Вінніпег – Канада : Накладом тов-ва «Волинь». – Т. I : А-Д. – 1979. – 366 с.
11. Полный церковно-славянский словарь (со внесениемъ въ него важнейшихъ древне-русскихъ словъ и выражений) / Сост. Священникъ магистръ Григорій Дьяченко. – М. : Типография Вильде, 1900. – М., 1993. – 1120 с.
12. Преображенский А. Г. Этимологический словарь русского языка / А. Г. Преображенский. – М., 1959. – Т. II. – 416 с.
13. Словник лінгвістичних термінів / [упор. Д. І. Ганич, І. С. Олійник]. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.
14. Словарь древнерусского языка (XI – XIV вв.), Москва, Русский Язык, 1988–1991.
15. Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. – М. : Книга, 1989. – Т.1 – 3. – СПб., 1893.
16. Старославянский словарь (по рукописям X-XI веков): [около 10 000 слов] / Э. Благова, Р. М. Цейтлин, С. Геродес и др. ; [под ред. Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой]. – М. : Русский язык, 1994. – 844 с.
17. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / М. Фасмер ; пер. с немец. и дополн. О. Н. Трубачева. – М., СПб., 1996.
18. Цыганенко Г. П. Этимологический словарь русского языка / Г. П. Цыганенко. – К. : Рад. шк., 1970. – 598 с..
19. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка / П. Я. Черных. – 3-е изд., стереотип. – М. : Русский язык, 1999. – Том 1 : А – Пантомима. – 1999. – 623 с.
20. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка / П. Я. Черных. – 3-е изд., стереотип. – М. : Русский язык, 1999. – Том 2 : Панцирь – Ящур. – 1999. – 560 с.

Допоміжна

1. Арбузова И. В. Из первых лет научной деятельности В. Ягича (И. И. Срезневский и В. Ягич) / И. В. Арбузова // Ученые записки ЛГУ. Серия филологических наук. – 1962. – № 316. – С. 173–174.
2. Арбузова И. В. О первоначальном замысле «Энциклопедии славянской филологии» / И. В. Арбузова // Славянская филология. – Вып. 2. – Л., 1972. – С. 15–20.

3. Арбузова И. В. В. Ягич в Одессе (В. Ягич и В. Григорович) / И. В. Арбузова // Славянская филология. – Л., 1964. – С. 52–60.
4. Баран В. Д. Походження слов'ян / В. Д. Баран, Д. Н. Козак, Р. В. Терпиловський; Відп. ред. О. П. Моця. – К. : Наукова думка, 1991. – 144 с.
5. Белодед И. Научное наследие П. И. Житецкого и современность // Вопросы языкознания. – 1968. – № 1. – С. 111–117.
6. Березин Ф. Ватрослав (Игнатий Викентьевич) Ягич. 1838–1923 // Русская речь. – 1983. – № 4. – С. 56–60.
7. Бібла С. В. Склад, джерела формування української церковної термінології (назви церковних чинів та посад): дис. кандидата філол. наук: 10.02.01 / Бібла Світлана Володимирівна. – К., 1997. – 215 с.
8. Бібліографічний словник. Професори Одеського (Новоросійського) університету. – Одеса, 2000. – Т. 4. – С. 417–420.
9. Білецький А. Коріння нашої мови /А. Білецький // Вітчизна. – 1992. – № 4. – С. 143 – 147.
10. Білодід І. К., Кудрицький Є. М. “Граматика слов'янська” І. Ужевича. – К.: Наукова думка, 1970. – 114 с. 12.
11. Большая Советская Энциклопедия. Статьи : Славяне. Славяноведение. Славянские языки. Филология. – М., Энциклопедия, 1970-1978.
12. Булахов М. Г., Жовтобрюх В. М., Кодухов В. И. Восточнославянские языки : Учеб. пособие для вузов / М. Г. Булахов, М. А. Жовтобрюх, В. И. Кодухов. – М. : Просвещение, 1987. – 50 с..
13. Вступ до слов'янської філології // Методичні рекомендації і плани практичних занять для студентів І курсу української філології /Складені доц. кафедри укр. мови Мандрик Н. В. – Рівне, 1998. – 24 с.
14. Гамкрелидзе Т. В., Иванов В. В. Индоевропейский язык и индоевропейцы: Реконструкция и историко-топологический анализ праязыка и протокультуры / Т. В. Гамкрелидзе, В. В. Иванов. — Тбилиси, 1984. – Том 1. – 520 с. ; Том 2. – 889 с. .
15. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський // В XI т., 12 кн. – Т. 1: До початку XI ст. – К, 1991. – 736 с.
16. Гумецька Л. Іларіон Семенович Свенціцький // Мовознавство. – 1976. – № 2. – С. 78–82.
17. Гуць М. Ватрослав Ягич та Іван Франко // Українська мова і літе– ратура в школі. – 1988. – № 12. – С. 69–72.
18. Гуць М. Світоч слов'янської науки / М. Гуць, Г. Гуць // Народна творчість та етнографія. – 1988. – № 6. – С. 30–37.
19. Дзензелівський Й. Листи Михайла Грушевського до Ватрослава Ягича // Записки НТШ. – Львів, 1992. – Т. 224. – С. 283–288.
20. Дзензелівський Й. Листи українських вчених до В. Ягича (А. Петрушевич, А. Кримський, Є. Тимченко, О. Маковей) // Збірник Матице српске за славистику. – Нови Сад, 1991. – Кн. 41. – С. 165–185.
21. Дзензелівський Й. Листування К. П. Михальчука з В. Ягичем // Studia z filologii polskiej i slowanskiej. – Warszawa, 1980. – Т. 19. – С. 265–277.

22. Древности славян и Руси. – М. : Наука, 1988. – 288 с.
23. Как была крещена Русь / Г. Прошин, Б. В. Раушенбах, А. Поннэ и др. – М. : Политиздат, 1988 . – 384 с.
24. Корнієнко Світлана Іванівна. Лексичні старослов'янськи в українській літературній мові ХІХ століття (семантичний і стилістичний аспекти) : Дис... на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук канд. наук: 10.02.01 Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара; Спеціальність 10.02.01 українська мова. – 2008. – 185 с.
25. Карпенко Ю. О. Українська гіпотеза / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. – 1993. – № 5. – С. 3 – 8.
26. Кобилянський Б. В. Роль церковнослов'янських у «Кобзарі» Т. Г. Шевченка / Б. В. Кобилянський // УМШ. – 1961. – № 5. – С. 23–30.
27. Коваль А. П. Спочатку було слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / Алла Петрівна Коваль. К. : Либідь, 2001. 312 с.
28. Методические рекомендации по курсу введение в славянскую филологию для студентов филологических специальностей / Сост. И. В. Грибанова. – Николаев : НГПИ, 1993. – 24 с.
29. Нидерле Л. Славянские древности / Л. Нидерле; [пер. с чешск. Т. Ковалевой, М. Хазанова; Отв. ред. О. А. Платонов] /. – М.: Институт русской цивилизации, 2015. – 784 с.
30. Огієнко І. Історія церковнослов'янської мови. – Т. V : Пам'ятки старослов'янської мови Х–ХІ віків: Історичний, лінгвістичний і палеографічний огляд з повною бібліографією та альбом 155 знімків з пам'яток з кирилівською транскрипцією / І. Огієнко. – Варшава : Друкарня синодальна, 1929. – 493 с.
31. Огієнко І. Що то таке церковнослов'янська мова? / І. Огієнко // Старожитності. – 1992. – Ч. 4. – С. 7.
32. Огієнко І. Як треба вимовляти букву h в церковнослов'янських текстах: Історія букви h на Україні / І. Огієнко. – Тернів, 1921. – 18 с.
33. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Григорій Півторак. – К. : Наук. думка, 1993. – 200 с.
34. Повість врем'яних літ : Літопис (за Іпатським списком). – К. : Рад. письменник, 1990. – 580 с.
35. Русанівський В. М. Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1985. – 233 с.
36. Седов В. В. Происхождение и ранняя история славян / В. В. Седов. – М., 1979. – 156 с.
37. Семиряк В. Д. Старослов'янська лексика крізь призму пізнавальної функції мови / В. Д. Семиряк // Вісник Запорізького національного університету : [зб. наук. ст. «Філологічні науки»]. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – № 2. – С. 228–230.
38. Скаб М. В. Основні правила української вимови церковнослов'янського тексту / М. В. Скаб // Богословський вісник : зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – № 3. – С. 112–122.

39. Скаб М. В. Проблема назви першої писемної мови слов'ян (рефлексії з приводу підручника Василя Сімовича «Нарис граматики староболгарської (староцерковнослов'янської) мови») / М. В. Скаб //

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – № 1(13). – С. 48–56.

21. Скаб М. Термінологічні проблеми церковнослов'янської мови / Марія Скаб // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. – № II(24). – С. 243–248.

22. Славяне: этногенез и этническая история : Междисциплинарные исследования. // Под ред. А. С. Герда, Г. С. Лебедева. – Л., 1989. – 176 с.

23. Славянские древности: Этногенез. Материальная культура Древней Руси // Сб. науч. трудов. – К. : Наук. думка, 1980. – 166 с.

24. Славянские языки (Очерки грамматики западнославянских и южнославянских языков) / Под ред. А. Г. Широковой и В. П. Гудкова. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1977. – 135 с.

25. Старожитності Русі – України: Зб. наук. праць. – К. : Київська Академія Євробізнесу, 1994. – 264 с.

26. Супрун А. Е. Старославянський и церковнославянський язык / А. Е. Супрун, А. М. Молдован // Языки мира: Славянские языки / РАН. Институт языкознания; ред. колл. : А. М. Молдован, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – М.: Academia, 2005. – С. 29–69.

27. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 1993. – № 2. – С. 35–38.

28. Тимошенко П. О. О. Шахматов і українська мова // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 4. – С. 24–34.

29. Франчук В. Українська і білоруська мови в педагогічній діяльності Ватрослава Ягича // Волинь–Житомирщина. – 2003. – Вип. 10. – С. 117–124.

30. Чекмонас В. Введение в славянскую филологию / В. Н. Чекмонас. – Вильнюс : Мокслас, 1988. – 230 с.

31. Шевчук В. Мисленне дерево : Роман-есе про давній Київ / В. Шевчук. – К. : Молодь, 1989. – 360 с.

32. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських. Етнологічні та граматичні параметри / О. Царук. – Дніпропетровськ, 1998. – 125 с.

33. Moszyński L. Wstęp do filologii słowiańskiej / L. Moszyński. – Wyd. 2-e, zmienione. – Warszawa: Wydwo naukowe PWN, 2006. – 410 s.

34. Štec M. Cirkevná slovančina / M. Štec. – Prešov, 2005. – 464 s.

35. Večerka R. Staroslověnština / R. Večerka. – Praha: SPN, 1984. – 232 s.

Електронні ресурси

Підручники

1. Біленька-Свистович Л. В. Церковнослов'янська мова : підручник зі словником [Електронний ресурс] / Л. В. Біленька-Свистович, Н. Р. Рибак. – К. : Криниця, 2000. – 334 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1080950/>

2. Леута О. І. Старослов'янська мова: Підручник [Електронний ресурс] /О. І. Леута. – К. : Вища школа, 2001. – 255 с. – Режим доступу : <http://www.ex.ua/14394613>; <http://www.twirpx.com/file/638625/>; <http://docslide.net/documents/-2007-56098463b9c87.html>
3. Леута О. І., Гончаров В. І. Старослов'янська мова: Збірник вправ і практичних завдань: Навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К.:Вища школа, 2004. – 199 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/228994/>
4. Майборода А. В. Старослов'янська мова [Текст] : навч. посіб. для вузів [Електронний ресурс] / А. В. Майборода. – К. : Вища школа, 1975. – 294 с. – Режим доступу : http://www.goodreads.com/author/show/5835546._

Інші ресурси

5. Белей Л. Старослов'янсько-український словник [Текст] [Електронний ресурс] / Любомир Белей, Олег Белей. – Львів : Свічадо, 2001. – 332 с. – Режим доступу : http://eknigi.org/gumanitarnye_nauki/177032-staroslovyansko-ukrayinskiy-slovník.html
6. Електронна бібліотека давньої української літератури «Ізборник ». Історія України IX-XVIII ст. Містить: першоджерела та інтерпретації українського літопису, хроніки, життя, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, Слово о полку Ігоревім тощо. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua>
7. Лінгвістичний портал». Найпопулярніші розділи: «Чотиримовний науковий словник», «Перекладач», «Словники», «Відкритий словник», «Електронний підручник з української мови» (фонетика, лексика, морфеміка, словотвір, морфологія, синтаксис, стилістика). – Режим доступу : <http://www.mova.info/>
8. Кистерова Е.К., Недашковская Н.Д. Всё про «ять» [Електронний ресурс] / Е. К. Кистерова, Н. Д. Недашковская– 2004. – 64 с. – Режим доступу : <http://padabum.com/d.php?id=83349>
9. Маньковська Т. О. Проблеми лінгвоукраїністики в науковій спадщині Проблеми лінгвоукраїністики в науковій спадщині Ватрослава Ягича : [монографія] [Електронний ресурс] / Тетяна Маньковська. – Тернопіль: Джура, 2007. – 228 с. Вступ – Режим доступу : http://lib.npu.edu.ua/full_txt/MANLIN-2007/st%201-6.pdf.
10. Полный церковно-славянский словарь. С внесением в него важнейших древнерусских слов и выражений [Електронний ресурс] / Сост. Священник магистръ Григорій Дьяченко. – М. : Типография Вильде, 1900. – М., 1993. – 1120 с. – Режим доступу : <http://www.orthodic.org>
11. Скаб М. Термінологічні проблеми церковнослов'янської мови / Марія Скаб [Електронний ресурс] // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. – № ІІ(24). – С. 243–248. – Режим доступу : <http://dspace.tnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6486/1/Skab.pdf>
12. Старославянский словарь (по рукописям X-XI веков): Около 10 000 слов [Електронний ресурс] /Э. Благова, Р. М. Цейтлин, С. Геродес и др. Под редакцией Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. – М. : Русский язык, 1994 – Режим доступу : <http://www.promacedonia.org/cejtlin/>
13. Українська мова. Енциклопедія [Електронний ресурс]. – К., 2000. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>

14. Царалунга І. Б. Використання мультимедійних технологій у викладанні старослов'янської мови // Проблеми слов'янства PROBL. SLAVONIC STUD. 2009. Вип. 58. С. 214-220 — [Інтернет-ресурс].— Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ps/2009_58/025.pdf
15. <http://trypillia.narod.ru/articles/k1.htm>
16. <http://litopys.org.ua/index.ht>
17. [ml http://otherreferats.allbest.ru/languages/00083834_0.html](http://otherreferats.allbest.ru/languages/00083834_0.html)

13. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.mnu.mk.ua/course/category.php?id=40>
2. Беседина-Невзорова В. П. Старославянський язык : учебник / В. П. Беседина-Невзорова. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1962. – 360 с. – Кількість: 25.
3. Булаховський Л. А. Питання походження української мови. – К., 1956. – Кількість: 14.
4. Кондрашов Н. А. Славянские языки. Славянские языки: Учеб. пособие для студентов филол. спец, пед. ин-тов / Н. А. Кондрашов. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Просвещение, 1986. – 239 с. – Кількість: 36.
5. Леута О. І. Старослов'янська мова: Підручник / О. І. Леута. – К.: Вища школа, 2001. – 255 с. – Кількість: 128.
6. Леута О. І., Гончаров В. І. Старослов'янська мова: Збірник вправ і практичних завдань: Навч. посіб. / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К.:Вища школа, 2004. – 199 с. – Кількість: 106.
7. Майборода А. В. Старослов'янська мова. Старослов'янська мова : навч. посіб. / А. В. Майборода. – К.: Вища школа, 1975. – 294 с. – Кількість: 50.
8. Майборода А. В., Коломієць Л. Г. Старослов'янська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. Посібник /Майборода А. В., Коломієць Л. І. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1992. –166 с. – Кількість: 30.
9. Станівський М. Ф. Старослов'янська мова : Навч. посіб. / М. Ф. Станівський. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с. – Кількість: 39.
10. Стеценко А. Н. Хрестоматия по старославянскому языку: Учебное пособие: [Для студен. пед. ин-тов по спец. N 2101 "Рус. яз. и лит."] / А. Н. Стеценко. – М.: Просвещение, 1984. – 159 с. – Кількість: 22.
11. Хабургаев Г. А. Старославянський язык : Учеб. пособие / Г. А. Хабургаев . – М. : Просвещение, 1974. – 432 с. – Кількість: 41.